

Oponentský posudek na bakalářskou práci Ondřeje Meleny, Role kulturních a politických elit v roce 1968, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie, Praha 2010, 61 stran rkp.

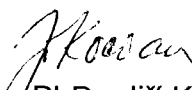
V předložené bakalářské práci se Ondřej Melena zabývá rolí kulturních a politických elit v Československu v roce 1968 a vztahem politické moci ke kulturní sféře. Autor se pokusil o připomenutí některých významných politických a kulturních osobností doby, nastínil jejich postoje v přelomových okamžicích československého pokusu o reformu ve druhé polovině 60. let 20. století. Tyto postoje jsou doloženy zajímavými ukázkami ze zaznamenaných rozhovorů autora s vybranými aktéry – nositeli reformních myšlenek z jara 1968 z výše uvedeného okruhu osobností. Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole se autor pokusil charakterizovat historický vývoj, který vedl k obrodnému procesu v Československu, a na vybraných otázkách formulovat hlavní rysy tohoto procesu v roce 1968, a to zejména na úrovni politické, kulturní a ve sféře sdělovacích prostředků. Ve druhé kapitole autor sledoval kulturní vývoj a kulturní politiku KSČ od 50. do 60. let minulého století. Poukázal na roli komunistické cenzury, která byla výrazným nástrojem kontroly a dohledu totalitní moci nad kulturní sférou a uměleckými svazy. Připomněl první vážnou kritiku tehdejší moci ze strany spisovatelů, která zazněla na jejich druhém sjezdu v roce 1956, i ohlas těch sjezdových projevů, které požadovaly svobodu kulturní tvorby. Požadavky oslabit či odstranit závislost kultury na ideologické moci zůstaly pak dle O. Meleny důležitým latentním zdrojem sporů umělců a novinářů s komunistickou mocí i od počátku 60. let. Otázka prosazení tvůrčí svobody gradovala dle autora nejméně od konce první poloviny 60. let 20. století na mnoha rovinách umělecké tvorby – zejména mezi spisovateli, dramatiky, výtvarníky či hudebníky. Výraznou roli sehrál dle O. Meleny zejména Svaz československých spisovatelů a spisovatelé samotní. Postojům a osudům těchto tvůrců, Svazu spisovatelů, boji o Literární noviny a časopis Tvář pak autor věnoval pozornost v dalších podkapitolách druhé části práce. Druhou kapitolu pak uzavírají pasáže věnované Ludvíku Vaculíkovi a Milanu Kunderovi. Autor se tu pokusil analyzovat manifest 2000 slov a Kunderovu úvahu Český úděl. Třetí kapitola je věnovaná politickému vývoji. V úvodu autor stručně charakterizuje vývoj v KSČ od nástupu Antonína Novotného do funkce prezidenta republiky v roce 1957 až do jeho pádu na počátku roku 1968. V další podkapitole třetí části připomíná nedokončený pokus o programovou proměnu KSČ na jaře 1968, do které se obrazila i velká personální proměna funkcionářského sboru KSČ. Výrazným faktorem politických změn na jaře 1968 byly dle autora zrušení cenzury, svoboda tisku, zakládání zájmových organizací mimo kontrolu KSČ, nová role médií, probuzená a spontánní aktivita občanů. Nepřekročitelným limitem Pražského jara 1968 se však ukázalo mezinárodně politické zakotvení tehdejšího Československa v rámci sovětského bloku. Zejména sovětské vedení neskrývalo od března 1968 nelibost nad novou politickou linií Dubčekova vedení KSČ. Tato nespokojenost se proměnila v létě 1968 v přípravu na vojenský zásah do Československa. Otevřený nátlak a vyhrožování v podobě červencového varšavského dopisu či jednání v Čierné nad Tisou na přelomu července a srpna 1968 byly jednoznačnými signály pro politické představitele Československa, jakou podobu bude mít nejbližší vývoj. Spontánní neozbrojený odpor lidí proti srpnové okupaci po 21. srpnu 1968 byl důležitou základnou a podporou pro možné politické kroky, které daly interventům i mezinárodní veřejnosti najevo, že velká část politické reprezentace nepodlehla otřesům z okupačního aktu. Naopak statečně odmítla vojenskou intervenci a hledala cesty dalšího postupu a řešení, kterými byl například mimořádný 14. sjezd KSČ ve Vysočanech v Praze, odvážné postoje publicistů a

novinářů, vyhlášení generální stávky. Jiný osud dle autora měli českoslovenští představitelé internovaní do Moskvy, pro které se vydala politická a vládní delegace v čele s prezidentem L. Svobodou. Tito se stali spoluaktéry potupného moskevského protokolu, po kterém následovalo hlasování o přijetí smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk v Československu. V závěru pak autor srovnává roli kulturních a politických elit v roce 1968. Politické elity dle autora nebyly až na individuální výjimky natolik politicky zdatné, aby zabránily sovětské intervenci a uhájily tak program společenských změn a reformy a v podstatě zklamaly. Kulturní elity dosáhly s počátkem roku 1968 dle autora svého hlavního požadavku – svobody tvorby. Jejich aktivita nepolevovala, jejich činnost přerůstala od kritiky k formulování společenských témat, oslovily také výrazně občanskou veřejnost, a to zůstalo ve společnosti zakódováno i v letech následné normalizace.

Práci O. Meleny pokládám z hlediska výběru tématu, použitých pramenů i použitých metod včetně oral history za zajímavou. Oceňuji výrazné připomenutí úlohy i dalších aktérů reformního pokusu – publicistů či redakcí dalších časopisů na straně kulturní fronty a odborů nebo studentů na straně politických elit.

Předkládaná bakalářská práce Ondřeje Meleny dle mého názoru cíl splnila. Na základě studia literatury a využití pramenů autor prokázal zájem o téma i schopnost samostatně vyložit řadu důležitých problémů.

Předkládaná bakalářská práce **Ondřeje Meleny, Role kulturních a politických elit v roce 1968** svým zpracováním a obsahem splňuje požadovaná kritéria, a proto ji **doporučuji** k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby navrhuji ohodnotit ji klasifikačním stupněm **v ý b o r n ý**.

Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc.
Ústav politologie FF UK Praha

V Praze 4. února 2010